

ρεματιά σαν άστραπή και σταμάτησε κοντά στη μαρμαρένια βρύση. Έκει κάτω από δυό γέριες βαλανιδιές είναι το σπίτι της καλής του.

Η όμορφη χήρα έβαλε ένα βαθύ άναστεναγμό και σωριάστηκε στο χώμα. Τάναφυλλήτά του στήθους της γεμίσανε τόν άέρα.

— Άλλοίμονο! στέναζε βαθεία. Άλλοίμονο, είπε μέσα της, σ' έμένα! Αυτό το σπίτι δεν είναι το δικό μου. Αυτό το σπίτι είναι της ξελογιάστρας που ξελόγιασε τόν άνδρα μου. Και τώρα σηκώνεται απ' το χώμα και πάει και την έ βρίσκει. Άλλοίμονο σ' έμένα!...

Τό καλό πουλί δεν άκουσε τά πράγματα της χαροκαμένης. Μόνο σαν τήν είδε να κλαίη και να δένεται, επήδησε ένα κλαδί παρακάτω, έσκυψε άπάνω απ' το κεφάλι της και της είπε:

— Γιατί κλαίς και δένεσαι, όμορφη χήρα; Άργεί ακόμα ή αύγή. Σύρε στο σπίτι σου και στρώσε το νυφικό σου κρεβάτι, για να σέ προφτάση ο άγαπημένος σου.

Η όμορφη χήρα άναστήναζε και είπε:

— Καλό πουλί, το νυφικό μου κρεβάτι τόχω στρωμένο ιδωπέρα. Θα τόν περιμένω ως πού να γυρίση.

Τό άηδόνι πήδησε πάλι στο ψηλό του κλαδί και σάπασε. Όταν ήρθε ή αύγούλα, ή όμορφη χήρα είτανε ακόμα ξαπλωμένη στη ρίζα του κυπαρισσιού. Και δεν ξύπνησε πιά. Άνοιξαν ένα λάκκο δίπλα στον άλλον και τή βάλανε να κοιμηθή κοντά στον καλό της.

Τό ψηλό κυπαρίσι σαλεύει λυπητερά άπάνω στα ζευγαρωτά τά μνήματα. Κι' ο κόσμος που πλημμυρίζει τό μοναστήρι, κάθε γιορτή και Κυριακή, μακαρίζει τά δυό τάγαπημένα, που κοιμούνται άχώριστα πλάι-πλάι. Κ' οι άρραδωνιασμένοι με τά ταίρια τους, σά θέλουν να πιάση ο όρκος τους και να ριζώση ο έρωτας τους, έρχονται κ' άμόνουν άπάνω στις δυό ταφόπετρες.

Μόνο τάνδόνι στο ψηλό κλαρί μυρλογάει και λέει. Μυρλογάει και λέει τό μυρλόδι της ψεύτρας της αγάπης.

Φρεσιδα 5 Νοεμβρίου 1906.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΘΑΙΜΜΕΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Πύργον τά μονοπάτια ν' ανεβώ, σ' όδη...

Κάποιο μεγάλο κοίμα άπάνω μου βαθαίνει

Και δέν είμαι άξιος πιά να Σ' αγαπάω, ο κόρη

Σε κορυφές λευκών όνείρων ύψωμένη...

*

Και πάω σε μιá κορυφή σπηλιά και κλαίω και κλαίω...

Πώς πέταξε ή άγάπη μου, σαν άγγελούδι!

Και τώρα μέσα στη σπηλιά τό τελευταίο

Της γλυκοτραγουδιού θλιμμένο της τραγουδι...

*

α' Η άγάπη σου πέθανε τούχα με τά φύλλα...

Πήγαυε στο ναό να εξαρνησής τη: φύσης,

Και τούς ώραλους καιρούς, ως πού νάρθουνε, φύλα.

Πού θα μπορούς άγνά τόν τήν ξαναγαπήσης...

Λίρινα, 10 του Τρισητη 1906.

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑΣ

Σ' ένα άρθρακι του «Άγών, 28 Δεκεμβρίου 1906» διάβασα τέτοιοι λόγια: «Άλλά και άλλο διδάσκόμεθα εκ της δίχης ταύτης. Μάρτυς τις εξέταζόμενος περί της ηλικίας του, της καταγωγής του, οτου επαγγέλματός του και αν μη πλανώμεθα ο μαρτυς ούτος υπήρξεν ο σύζυγος της ουνουθίσσης «Σπυριδούλας, της ύποψηφισις νύμφης, δι' ην διεπράχθη τό έγκλημα άπεκρίθη: «Εγώ είμαι τό γυναικα της Σπυριδούλας! Η εκ της άγνοίας της ελληνικής γλώσσας σύγχυσις των λέξεων έφθασε μέχρι τοσούτου, ώστε να εκλάβη τήν γυναίκα ως σημαίνουσαν τόν άνδρα!»

«Και ο μαρτυς ούτος ο τήν φωνήν άδύμενος, ως έλεγεν διά τούς βαρβάρους τήν φωνήν, οίς άπηγορεύετο ή μύσις εις τά έλευσίαια μυστήρια, είναι «κάτοικος Μενιδίου, του αρχαίου δήμου των Άχαρωνών πολιτης, μίαν ώραν μακράν των... Άθηνών της «πανελληνίου εστίας των φώτων! Και ο μαρτυς ούτος άναμφιβόλως θα είναι κουμπήρος του Ζυγομαλά, του Ράλλη ή του Λεβίδου, ή άλλου τινός «άττικάρχου εκ εκείνων, ών άκούομεν τούς πυρίνους «περί πατρίδος λόγους, από των έξωστών ή εν τοίς «τρίδοις. Και περί της πατρίδος ταύτης αί γενεαί «των πολιτευτών τούτων έφρόντισαν τοσούτον, ώστε

«αν ή Σκόδρα άπετέλει πρωτεύουσαν βασιλείου ή «Αττική θα διεξεδείκτο ως χώρα ελληνική. Τοσούτον έφρόντισαν περί της εκπαίδευσως του λαού «οί μεγάλοι ούτοι πολιτικοί άνδρες της Έλλάδας, «παρ' ών άναμένει αύτη τήν σωτηρίαν της. Ογ««δοήκοντα χρόνοι έλευθερίας δέν ήρκεσαν, ώστε να «διαδώσωμεν τά Έλληνικά γράμματα, ούδε μέχρι «Μενιδίου και ή εκπαίδευσις του λαού άπετέλεσε τό «άντικείμενον τσαούτης φροντίδος των εν Αττική «πολιτευομένων. Έστε εις τά πρόθυρα των Άθηνών «νυν άγνοήται τί σημαίνει ή λέξις άνδρας; και τί «σημαίνει ή λέξις γυναίκα!»

Ο «Άγών» είναι ένα φύλλο σοβαρό και τίμιο, αληθινό «όργανον έρεύνης των ήθικών και υλικών «δυνάμεων του έθνους», όπως γραφει στον τίτλο του «ποκατου, είναι φημεριδα από τις σπάνιες που δουλεύουνε. χωρίς κομματισμό και χωρίς ύστερηδουλία, με αληθινή άφοσίωση και άγάπη για τό καλό της πατρίδας, που χτυτά άλύπητα κάθε στραβοπάτημα της Έλληνικής πολιτικής και γι' αύτο ταχτικά τόνη διαβαζω με φαρίστηση ότι κι αν είναι φανατικός καθρευσσαστος.

Πολύ περίεργο όμως μου φανηκε πως, αυτός που όλα τα ξετάζει με ειλικρίνεια, αυτός που πάντα γυρεύει να βρή τήν αληθινή αιτία του κακού, πως δέν μπόρεσε να φωτισθή από τό μαθημα τί ο λοφάνερς που δίνει ο κοκομοίρς ο Μενιδιάτης σ' όλο τόν έπίσημο Έλληνισμό, σ' όλους τούς βραχυμνες της Ρωμισσίνης που βαστούνε τόσα και τόσα χρόνια σφιχτά αλυσσοδεμένοι, τήν Έλληνική ψυχή με τις σκουριασμένες αλυσίδες της καθρευσσας. Ο «Άγών» δέν είχε ανάγκη να φαντασθή πως φταίνε οι άττικάρχαι για τό λάθος του Μενιδιάτη, αν έβλεπε χωρίς τά θαλάς γυαλιά της καθρευσσασίανικής ρουτίνας κι αν έβριγνε μιá ματιά «προσεχτική σ' ό,τι γίνεται σ' όλη τή Ρωμισσίνη από πέρα ως πέρα. Ό,τι γίνεται στην Έλλάδα στο Μενίδι, τό ίδιο γίνεται και στην Ήπειρο και στην Άρβανιτιά, τό ίδιο στη Μακεδονία και στη Θράκη, τό ίδιο σ' όλη τήν Άνατολή. Χιλιάδες λίρες ξοδεύτηκανε και ξοδεύονται κάθε χρόνο για σχολιά και για δασκάλους και για βιβλία, οι γονιοί στέλνανε και στέλνουνε τά παιδιά τους στα Έλληνικά σχολιά με πίστη και με φανατισμό, οι δασκάλοι δουλεύουνε άκούραστα και με ζήλο για να μαθύνει στα Ρωμισσούλα εκείνα που θαρρούνε πως είναι ή Έλληνική γλώσσα, τά καθημένα τά παιδιά σπάνουνε τά κε-

τα, νόμιζε τό κάτω κάτω πως τήν υποχρέωνε, άφου της έδειχνε τόση μπιστοσύνη, άφου εκείνην φώναζε κι όχι άλλους. Ο τι κι αν κάνουμε, πάντα ένας κατώτερός μας θα μάς φωνή λιγώτερο άθωιπος από μάς. Σά δέν είμαστε περήφανοι, σαν είμαστε καταδεχτικοί, καμαρώνουμε, και μάς καμαρώνουμε. Δέ βίγνουμε όμως και μιá ματιά της αγάπης, να δοίμε τί γίνεται στά πόδια της κοινωνίας, στην ξένη μας τήν άθροπότητα, τήν άθροπότητα τήν κατικη, που δουλέβει και μάς δουλέβει. Ο Άντρέας άγκυπύσε πολύ τήν Κατινούλα και τήν άγαπούσε από τήν άγάπη του για τήν πεθαμμένη του τήν Όλια. Κάτι τι άφτό και δέν είτανε κοινής καρδιάς αγάπη. Άφης όμως που δέν έβλεπε τήν άρρώστια της, ιδέκ δέν είχε, όταν τή φώναζε, πως τή φωνή του, ίσαι ίσαι γιατί προτιμούσε τήν Κατινούλα, τήν άκουγε και κάποιον άλλο στο σπίτι πρόσωπο μ' άγριο άρτί. Από τήν Κερμαρία, πρό δυό χρόνια, για να τούς γλυτώση από τή φτώχεια, έφερε ή Κατινούλα τόν άδερφό της τόν Πέτρο, έπειδή και γυρέβανε δουλο τάφεντικά. Ήρθε, παντρεύτηκε, πήρε τή μαγέρισσα, που έτσι έγινε και νύφη της Κατινούλας. Άξιο παλληκαρι ο Πέτρος, τίμιος, άφωσιωμένος, με φιλάργερος. Ζουλιά-

ρης και μ' ένα φιλότιμο βωμικήκο. Ζουλιάρα κ' ή γυναίκα του. Τάβριζε τούχα τάντρογγο με τήν Κετινούλα, να τήν άνταμείψη έννοείται για τά χρήματα που της κόστισε ο γάμος. Κι όλο τά ίδια, όλο χρήματα ζητούσανε. Άκολουθούσαν στο μαγειρείο σηνές, τραγωδιές, που μάτι δέν τις έπαυαν. Γροβιές σηκωμένες, βροιές και κελιάδες. Λένε πως κάποτε για νάβρωσότηης φτάνει να πικραθή στα γερά. Στοχάσου να πικραίνεσαι κάθε μέρα, να χολοσκάνης, να στανχωριέσαι - και να φουξάσαι. Φιλίνεται μάλιστα πως κάτι άρρώστιες γυναικήσιες και περισσότερο από τις άλλες οι φουσκωάρρώστιες προέρχουνται από ήθικούς πόνοους, πότε ξαφνικούς κι άστραποδρόνιτους, πότε άκτάπαφτους και δεινούς. Δοκίμαζε και τούς δυό ή Κετινούλα. Τήν άφάνιζε. Ίσως τό ήξερε ή μαγέρισσα, ή Λουίζα. Ίσως για να τήν ξεγνάσση της είπε πως τό αίμα της δέ σημαίνει τίποτα, πως τάντερά της κάτι θάπαθε και θα περάση. Η αλήθεια είναι που προσμένανε κ' οι δυό τό θάνατό της από φιλαργυρία κι από ζούλια, για νάβράζουσε άφτοι τούς παράδες και να είναι μόνοι στο σπίτι βασιλιάδες. Γιατί κι ο δουλος όνειρέβεται βασιλιάς, ένω έμετς τούς έχουμε όλους ένα και μήτε σκύφτουμε να κατχλάδουμε τί

γίνεται στα σκοτεινά τά βασίλεια της άμάρτιας και της άνοησίας, που πιο πολύ από τήν κακία τήν ίδια, καταστρέφουνε τόν κόσμο.

Η ζωή, που είναι καλοσύνη, θάχη ωςτόσο μέση της κάτι πιο δυνατό, άφου νική και δέν καταστράφηκε ο κόσμος. Η Ζούλια της Λουίζας μπορεί και να στήθηκε ή πρώτη σωτηρία της Κετινούλας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'.

Γιατροί και γιατρού.

Βάσταζε τό βάσανο της Κετινούλας από τόν «Αη Δημήτρη που γυρίσανε ως τό Γενναίο, και μπορούσε να βαστάξη ακόμη περισσότερα, δίχως άνε να δη γιατρό, έπειδή της λέγανε έλοι πως δέν είτανε μεγάλη πράματα, πού τα συνηθισμένα τά γυναικήσια, που ζή κανείς μ' άφτό και βολέβεται χρόνια ως κ' ή Άννα, όπως είδαμε, σημάσια δέν έδινε, μά κ' ή Κετινούλα μήτε τδβριζε με τό νοσ της τί άρρώστια τήν πλάκωνε και κόντεβε γλήγορα να τήν άποσώση. Έπειτα, ντρέπότανε και τούς γιατρούς, να πάη άξκωνη και να τούς πη κάτι μυστικά που είναι για κούφια κι όχι για κουθέντα. Πού να βρή κούφια γιατρού; Κάποτε κ' οι πλού-

φαλακία τους για να μάθουνε τη γραμματική και το συντακτικό, μα τί το όφελος, το παιδί δε μαθαίνει Ρωμαϊκά, το παιδί βγαίνει από το σχολείο και δεν ξέρει να πη δυό Έλληνικά που να καταλαβαίνουνται, γιατί έμαθε καθαρεύουσας κι όχι τη ζωντανή Ρωμαϊκή ή ας θέλετε Έλληνική γλώσσα, τη μόνη ζωντανή γλώσσα που μπορεί να νιώσει ο κάθε Ρωμιός, που αν τη μάθαινε ο μικρός κουτσόδολχος ή βουργαρόφωρος ή καραμανλής Ρωμιός δε θα ντρεπόντανε να τη μιλήσει με τους άλλους Έλληνοφώνους Ρωμιούς και δε θα κιντύνευε να κοροϊδεφτεί από δαύτους.

Αυτό έπρεπε να καταλάβει ο «Αγών» κι αντίς να πιάνεται με την πολιτική που τρώει το Έλληνικό κράτος, θα χτυπούσε την αληθινή αίτια του κακού, την αληθινή φάουσα που τρώει την καρδιά όλης της Ρωμιόσύνης και της σκληράς και της λειψερής. Χρόνια και χρόνια τώρα τήνε φωνάζουνε αυτή τη μεγάλη αλήθεια τόσοι και τόσοι αρχινώντας από το Βηλλαρχ και το Σολωμό ίσια με το μεγάλο μας τό δάσκαλο τον Ψυχάρη, το βροντοφώνησε ο Φωτιάδης στο σφυό του τό βιβλίο, μα δε θέλουνε να τό καταλάβουνε.

Εκείνοι που πολεμούνε τη ζωντανή γλώσσα μπορούνε να διακριθούνε σε τρεις τάξεις, πρώτοι εκείνοι που από σφερό, από τσαρλατανιά, από ζούλια τήνε χτυπούνε, αυτοί είναι παλιανθρώποι, είναι απλό σκυλόλογι που τρέχει όπου βρεί να κοκκαλιάσει κανένα κόκκαλο και μόνο περιφρόνηση τους αξίζει. Δεύτεροι έρχονται το μεγάλο πλήθος των νοικοκυραίων που μάθανε πέντε δέκα γράμματα, που ξέρουνε να πουνε που και που καμμιά Έλληνικοῦρα και που φαντάζονται έτσι πως ξεχωρίζουνε από τό λαό και θαρρούνε πως παίρνουνε άπάνου τους ευγένεια σά δε μιλούνε όπως ο λαός· κι αυτοί δεν αξίζουνε τον κόπο να τους συλλογίζεται κανένας, ούτε μπορεί και να τους αλλάξει τη γνώμη, αυτοί θακολουθήσουνε πάντα την έπίσημη πολιτεία κι ό,τι κάμει αυτή, αυτό κι αυτοί θα κάμουνε. Τρίτοι έρχονται καμπόσοι αληθινοί πατριώτες που αληθινά αγαπούνε την πατρίδα και που φαντάζονται με τα σωστά τους πως αν άφήσουμε τους Άττικούς τύπους καταστρέφουμε την έθνική ενότητα και αρνιόμαστε την πατρίδα την Έλληνική. Αυτοί άγριεύονται με τη λέξη Ρωμιός και Ρωμιόσύνη και δε νιώθουνε πόσο πατριωτικές και πόσο πιο Έλληνικές είναι οι λέξεις αυτές απ' όλες τις παπαρδέλες

της ψευτοπατριωτικής «των έξωστων και των τριόδων». Σ' αυτή την τάξη μέσα είναι όλο τίμιοι και αληθινοί πατριώτες και σ' αυτή την τάξη είναι και ο «Αγών» κ' οι άναγνώστες του. Αν αυτοί οι άνθρωποι αποφασίζανε να κοιτάζουμε χωρίς πρόληψη, αθέλανε κομμάτι να μελετούσανε τό ζήτημα, θα βλέπανε πως εκείνο που αποδείχνει ολοφάνερα την αληθινή Έλληνική καταγωγή της Ρωμιόσύνης ίσια ίσια είναι η ζωντανή της γλώσσα που βάσταξε ζωντανή, ακολουθώντας τους κανόνες που κάμανε την Όμηρική γλώσσα να γίνη η Άττική, ως τα σήμερα στα χείλια του Έλληνικού λαού, ενώ η καθαρεύουσα είναι ένα ψεύτικο φιασίδι που τίποτα δεν αποδείχνει και που κατορθώνει μοναχά να ψευτίζει όλα γύρου μας, που δίδαξε στο Έλληνικό έθνος την ψευτιά, την ύποκρισία και την περιφρόνηση σε κάθε ζωντανό και αληθινό, που έκαμε τό σημερινό Ρωμιό ή Έλληνα, α θέλετε, να ντρέπεται για κάθε τι που του θυμίζει τους πατέρες του αδιότι ένθυμίζει χρόνους δουλείας, ή καθαρεύουσα, που με τη φορεσιά την ψευτοαρχαία που φόρεσε, κολάκεψε μιá ψεύτικη ιδέα, μιá ψευτοϋπερηφάνεια του έθνους κάνοντας το να θαρρή πως μ' αυτή θ' αποδείξει την αληθινή του καταγωγή.

Αυτές τις αλήθειες πρέπει μιá για πάντα να νιώσουνε οι αληθινοί πατριώτες και να ένωθούνε γκαρδικά με μας που πολεμούνε για τό αληθινό καλό της πατρίδας, γυρεύοντας να δώσουμε στο έθνος να καταλάβει πως μόνο με γλώσσα που μιλιέται, που ζή πάνου στα χείλια ζωντανών ανθρώπων μπορεί να ζήσει και να προκόψη ένα έθνος που έχει την αξίωση να παίξει κάπιο ρόλο στη ζωή του. Ακόμα κι αν εΐτανε φτωχή κι αδύναμη η γλώσσα του παλι είχε χρέος να τήνε καλλιεργήσει και να τήνε πλουτίσει να την κάμη έπίσημή του γλώσσα και μ' αυτή να διδάξη τό λαό ό,τι πρέπει να ξέρη ένας λαός για να είναι δυνατός και της προκοπής.

Μα η ζωντανή και αληθινή γλώσσα της Ρωμιόσύνης σε λίγα χρόνια, άφότου έδειξε τους νόμους της ο Ψυχάρης, μπόρεσε να κάμη ό,τι άλλες γλώσσες χρειαστήκανε αιώνες για να καταφέρουνε· η γλώσσα μας η ζωντανή έδειξε πόση δύναμη έχει μέσα της και τί μπορεί να κάμη αν την περιποιηθούνε λιγάκι, έδειξε πως είναι τό γνήσιο παιδί της αρχαίας Έλληνικής και πως έχει μέσα της όλη τη δύναμη της μάνας για να παραστήσει κάθε ιδέα ή ποιητική είναι ή έπιστημονική, ένώνοντας όλη τη

λογοπλαστική δύναμη της αρχαίας με όλη τη συντομία και την άκριβολογία που άπαιτεί ο νεώτερος πολιτισμός και οι σημερινές άνάγκες.

Πρέπει να καταλάβει αυτή η τάξη της Ρωμιόσύνης ή τίμια και πατριώτισσα πως μόνη τότε θ' αποδείξουμε στ' αληθινά πως είμαστε αληθινοί άπόγονοι «των Αρχαίων Έλλήνων» ότα σάν εκείνοι άφήσουμε κατά μέρος κάθε πρόληψη και κάθε ρουτίνα και γυρίσουμε να δοῦμε την αλήθεια κατάματα χωρίς να ντρεπόμαστε για τη ζωντανή μας γλώσσα, μα τό έναντίο να περηφανευόμαστε για αυτή.

Πόλη 4 του Γενάρη 1907.

Υ. Γ. Είχα γράψει, φίλε Νουμά, τις παραπάνου γραμμές και τοιμαζόμουναι να σου τίς στείλω σά διάβασα στη σημερινή «Πρόδο» πάλι για τη δίκη του Μίχα· πως αυτός ο κακούργος νήστευε ταχτικά στη φυλακή και πως τό ίδιο κάνουνε όλοι οι πιο πολλοί κατάδικοι στην Ελλάδα κι άπάνου σ' αυτό μιá λάκαιρη ταρτίνα αδιά την έλλειψιν της θρησκευτικής μορφώσεως συνεπεία έλλειπτους θρησκευτικού κηρύγματος».

Μα εύλογημένοι Χριστιανοί, πότε λοιπό θα νιώσει τό ξερό σας πως κήρυγμα θρησκευτικό μόνο σ' γίνεται σε ζωντανή γλώσσα έχει σημασία και πιάνει τόπο, είδαμ ή πάει του κακού, και πως είμαστε καταδικασμένοι να βλέπουμε αυτά τα πράγματα όσο φωνάζουνε πως «έξυβρίζεται η θεία του Χριστού διδασκαλία δια της έκχυδαίσεως του Εβανγγελίου». Όσο οι φημερίδες, οι δασκάλοι, οι δεσποτάδες, οι Πατριαρχάδες και η έπίσημη πολιτεία άποκηρύττουνε τη ζωντανή γλώσσα του Έθνους, πως θέλετε να μορφωθεί ο λαός; Όσο οι ιεροκέρυκες αντί Ρωμαϊκά μιλούνε άλαμπουργέζικα πάνω στην άβωνα, πως θέλετε, πως είναι δυνατό ο δυστυχισμένος ο Ρωμιός να καταλάβει τί θα πεί θρησκεία και ήθικη;

Πόλη 6 του Γενάρη 1907.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

Του κ. Μανώλη Τριανταφυλλίδη το «Άνοιχτό γράμμα για τό Γλωσσικό ζήτημα» που τό είχαμε άναγγείλει για τοῦτο τό φύλλο, θάν τάρχισουμε από τό φύλλο της άλλης Κυριακής, γιατί τό σημερινό φύλλο πιάστηκε από ύλη που δεν μπορούσε να μείνει έξω.

Τό άρθρο του κ. Τριανταφυλλίδη θα μπει σε 3—4 φύλλα στην άράδα.

σας αστίζουμε μη ξέροντας ποιόνε να βρούνε και ποιός είναι ο κατάλληλος.

Βρέθηκε μοναχός του ο γιατρός, και καί που δεν τό πρόσμενε η Κατινούλα. Μιá βραδεία, ύστερις από τό γέμα κι άφου σεβρίσει τάρωντικά, έλπιζε ή άρρώστη να ήσυχάση λιγάκι μόνη της στο μαγειρείο. Μα η Λουΐζα κι ο Πέτρος, αντίς να τραδηχτούνε από νωρίς στην κάμερή τους, καθώς κάνανε κάθε βράδυ, και μάλιστα με κάποιε έπίδειξη, για ναποφύγουνε τάχα τη συντροφιά της, μείνανε μαζί της, με τό σκοπό τους έννοείται. Πρόφαση γυρέδανε. Μόλις άνοιξε τό στόμα της τό κορίτσι, κι άρχισε από μέρος τους ο καθγάς. Ο Πέτρος, και σά λάγια του και στην κομμοστασιά του και στη δύναμή του, είχε κάτι άπελέκητο, βάρβαρο και τρομαχτικό. Βροντοφώνουσε και σήκωνε τα χέρια· δεν τη χτυπούσε άκόμη, μα ο γρόθος του ζύγωνε σίδερο στο πρόσωπό της και στεκότανε άσάλεφτος και τεντωμένος. Φοβήθηκε η καμήνη, ζετινάχτηκε από την καρεγλίτσα όπου καθότανε, πετάχτηκε ως την πόρτα, να φύγη. Τόσο πολύ έτρεμε, τόση ζάλη της ήρθε που δεν έβλεπε την πόρτα της. Η φωνή της πνιγμένη στο λαιμό της. Πως κατώρθωσε νάνεβη ως άπάνω, ίδια δεν τό καταλάβαινε.

Η μαγέρισσα όμως καταλάβαινε. Καταλάβαινε πως εΐτανε πια μετρημένες οι μέρες της Κατινούλας. Μέρες, ή μήπως και μήνες; Ρύσιε και κοιτάζε τον άντρα της. Αφτός, άρραγμένος πια τώρα και σά λαχανιασμένος από τη βράση του θυμού, ίσως και μετανιωμένος μέσα του, γιατί τό κάτω κάτω αγαπούσε την άδερφή του, κοιτότανε με τα δυό μπράτσα του ξαπλωμένα στο τραπέζι του μαγειρείου και τό κεφάλι του χωμένο ανάμεσα στα πχύσχηκα μπράτσα του τα γυνά. Η Λουΐζα σώπασε. Ευνή γυναίκα και που από παιδί χρειάστηκε κάμποσες φορές να βάλη την ξυπνάδα της σ' έέργειαι, να δείξη, σάν έπρεπε, και μαργιλιά και κακία. Ο πιο κακός άνθρωπος, αν τό ξετάχης, δε φταίει· φταίνε τα περιστατικά, φταίνε κ' οι γονιοί του, φταίει συχνότερα η κοινωνία. Γεννήθηκε μπαστάρδιο και δε γνώρισε πατέρα· καταφρόνιο και περιγέλοιο του χωριού της από μικρή. Έτσι έμαθε να ζουλέει τους άλλους· έτσι ζούλεβε την Κατινούλα κ' έβαζε φιλία του άντρός της. Νά που παντρεύτηκε, να που άπόχτησε κι άφτη ένα όνομα, ενώ πρώτα δεν είχε κανένα, τό οίκογενειακό τόνομα της Κατινούλας. Μα όσο ζούσε κ' η νύφη της, έλεγε η Λουΐζα πως τόνομα έμοιζέε λιγώτερο δικό της, πως ο κό-

σμος τις σύγκρινε κ' έβλεπε άναμεταξύ τους τη διαφορά, ή κουνιάδα νόμιμη, νόθο παλιονόμισσο ή άλλη, αν και παντρεμένη. Χωδεμένη του σπιτιού ή Κατινούλα—χαρά σά χάδι!—η Λουΐζα παρητημένη, ξωρισμένη, βιχημένη κάτω στους φούρνους του μαγειρείου. Ός πότε θα τό βλέπη άφτά; Μόλις ρώτησε με τό νοῦ της και της ήρθε παράξενη περιέργεια. Τι άρρώστια να είχε καθαρτό ή Κατινούλα; Μόνο οι γικτροί τα ξέρουνε τέτοια πράματα. Οι γικτροί ξέρουνε και τον καιρό που θέλει κάθε άρρώστια είτε για να γειάνης είτε—και για να μη γειάνης. Νά την πάη λοιπό στο γικτρό; Δέ φελα. Τι κέρδιζε η Λουΐζα; Όχι. Νά τό βολέψη έλλιως. Η Λουΐζα να πάη και να τοῦ ξηγήτη. Μα θά σταθ ηξία; Θά τοῦ μιλήση για τό αίκυ, ναί, ως εκεί καλά. Κατόπι; Θά θελήση ο άνθρωπος να τό δη. Της κατέθηκε τίτες μιá ιδέα. Και κατάρχηκε. Είχε άκουστά πως οι φαρμακοπώληδες, σά φαρμακοπουλεία, να, τους φέρνεις κάτι σ' ένα μπουκαλάκι και σου κάνουνε φαίνεται τό ξεδιάλυμα, την άνάλυση, έτσι τό λένε, τη χυμική άνάλυση, σου δίνουν ένα χαρτάκι, που τα γράφει όλα όλα, τό δείχνεις του γιατροῦ κ' είναι σά να σ' έβλεπε από μέσ με τό γυαλί, σά νάβλεπε τάντερά σου